

POLJA

ČASOPIS ZA KULTURU, UMETNOST I DRUŠTVENA PITANJA

NOVI SAD – GODINA XXX – CENA 80 DINARA

januar

84.

broj 299

teme broja:

- dvadesete godine – aspekti avangarde
- tumačenje tradicije
- druga znanja

dve pesme

nikita stanesku
(1933 – 1983)

ZNAK 23

Kao crna ptica na belom jajetu
stojim i čeknem za tobom
kao bela ptica na crnom jajetu
stojim i čeknem za tobom
kao niko ni na čemu
stojim i čeknem za tobom
kao ničiji ni na koga.
stojim i čeknem za tobom.
Belo crno, belo crno
kako to samo čeknem za tobom
razbijena ptica i leteće jaje
Gospode, kako to mogu da čeknem za tobom?

POGUBLJENJE

Gubilište je postavljeno
izglačan je panj
žrtva beše očištanog potiljka
dželat je svečano nosio crnu rizu

doboši zalupaše
ram-tam-tam ram-tam-ta
ili kako bi Vergilije kazao
»Et tararam
et taradixit.«

Žrtva je zastala na trenutak
očima rastužujući drveće
potom je stavila labudov vrat
na panj.

– Ne preteruj! reče joj dželat.

(S rumuskog Petru Krdu)

sveopšti i zajednički jezik

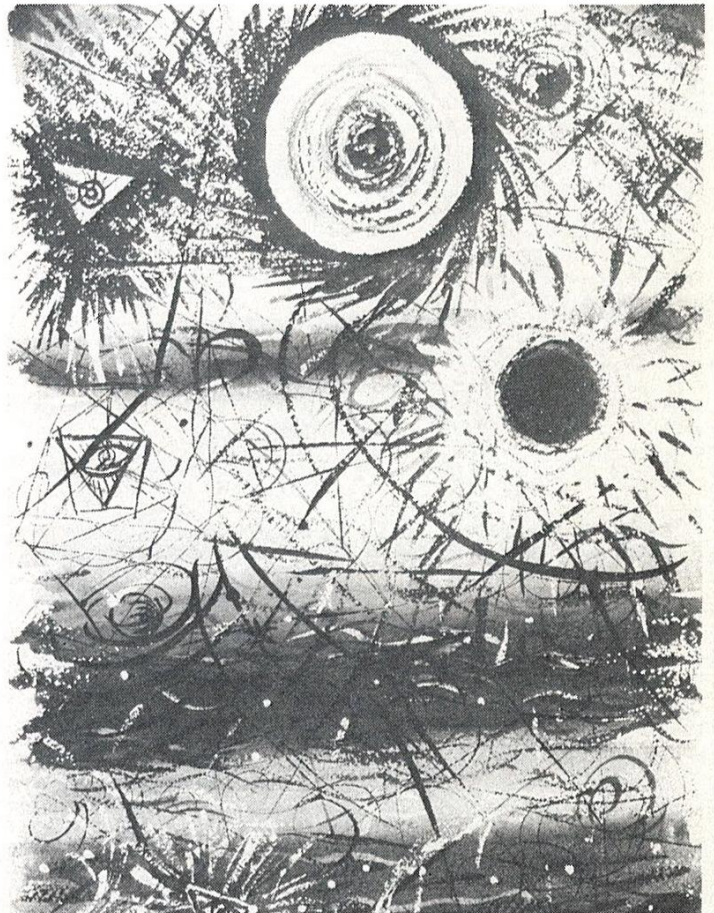
andrzej turowski

»... Kada upotrebim reč – rekao je Hampti – Dampti vragolasto – ona znači tačno ono što joj naredim da znači... ni više, ni manje.
– Ostaje da se sazna – rekla je Alisa – da li umeš da daš rečima toliko različitih značenja?
– Ostaje da se sazna – rekao je Hampti – Dampti – ko naređuje... to je sve...«

(L. Karol, »Što je Alisa otkrila s druge strane ogledala«)

Ruska avangarda, tokom prve decenije dvadesetog veka, već je osećala »žestoku mržnju prema postojećem jeziku«, mada ne uvida na sasvim jasan način šta znači »traženje prava na uvećanje KAPACITETA pesnikovog rečnika slobodnim i izvedenim rečima (novostvaralačkim rečima)«. Stavljalo se sebi u zadatak da se otkrije oblik, da se uskrse reč, pošto je postojalo uverenje da je neprilagođenost postojećeg jezika stvarnosti još mučnija od mržnje prema starom jeziku. Budućnost, po umetnicima, zahteva nove sisteme komunikacije u krilu nove organizacije i strukture različitih znakova. Nadalo se preporodu reči i oblika na osnovi *sveopšteg jezika* koji, pošto je snagom svoje istine svuda i svima dostupan, mora da svedoči povodom opštosti komunikacije i saznanja. »Mudrost jezika uvek je išla ispred mudrosti saznanja...« – pisao je Hlebnjikov – zaumni jezik jeste budući, jezik u zametku. Jedino on ume da sjedini ljude. Umni jezici ih razdvajaju.

Vidimo do koje mere je društvena vizija, povezana s epistemološkim promišljanjem, odredila optiku jezika; do koje mere su analiza oblika, teorija umetnosti koja se stvarala – izlazile iz unutrašnjih granica umetnosti. Umetnost je bila izvan saznanja i, možda, na tačniji način: umetnost posmatrana kao sveopšti jezik, kao sistem mudrosti i društvene komunikacije, određivala je granice spoznatljivog sveta. »Nikako umetnost, nego život« – izjavljivao je Matjušin. »Zorwied«, pisao je on dalje, opisujući tim nazivom stvara-

likovni prilozi u ovom broju uz temat: dvadesete godine – aspekti avangarde

Branko Ve Poljanski, Kosmogonija, oko 1928. gvaš
vl. Narodni muzej, Beograd

brendel ● damjanović ● denegri ● dimić ● derić ● flašar ● golding ● golubović ● herbert ●
iveković ● kulenović ● lazić ● melvinger ● moravski ● stanesku ● stanisavljević ● subotić ●
štambuk ● turowski ● vidaković petrov ● vrečko